Ɓoyayyen Tarihin Aya ta Arba'in - Lamba ta Talatin da Uku

Ezekiyel Lamba Ta Goma Sha Huɗu

Jeff Pippenger
2026-10-27

A surori na huɗu da na biyar na Farawa, an nuna bambanci tsakanin jerin zuriyar Kayinu da jerin zuriyar Shitu.

Lamek Nagari da Lamek Mugu

Layukan zuriya biyun suna wakiltar bambancin da ke tsakanin ɓatattu da waɗanda aka ceta, kuma wasu daga cikin zuriyar layukan biyu suna wakiltar ‘alamomin zuriya’ masu tafiya daidai da juna na waɗannan layuka masu bambanci. Kayinu yana wakiltar rukunin mutanen da ba sa tuba daga zunubi, sai dai su yi jimami kawai saboda halin da suke ciki.

> Ya kuwa ce, Me ka aikata? Muryar jinin ɗan’uwanka tana kuka gare ni daga ƙasa. Yanzu kuwa kai la’ananne ne daga ƙasa, wadda ta buɗe bakinta ta karɓi jinin ɗan’uwanka daga hannunka; Sa’ad da ka noma ƙasa, daga yanzu ba za ta ƙara ba ka ƙarfinta ba; za ka zama mai gudu da mai yawo a duniya. Kayinu kuwa ya ce wa Ubangiji, Hukuncina ya fi ƙarfin juriyata. Ga shi, yau ka kore ni daga fuskar ƙasa; daga fuskarka kuma za a ɓoye ni; zan zama mai gudu da mai yawo a duniya; duk wanda ya same ni kuwa zai kashe ni. Ubangiji kuwa ya ce masa, Saboda haka, duk wanda ya kashe Kayinu, za a ɗauki fansa a kansa ninki bakwai. Ubangiji kuwa ya sa alama a kan Kayinu, don kada wani da ya same shi ya kashe shi. Kayinu kuwa ya fita daga gaban Ubangiji, ya zauna a ƙasar Nod, a gabashin Eden. Farawa 4:10–16.

Kayinu yana wakiltar wani rukuni na marasa tuba waɗanda suke mai da hankali kawai ga halin baƙin ciki da suke ciki, wanda su da kansu suka jawo wa kansu ta hanyar ƙin neman aikata nagarta.

> Amma bai dubi Kayinu da hadayarsa da yarda ba. Kayinu kuwa ya husata ƙwarai, fuskarsa kuma ta ɓaci. Sai Ubangiji ya ce wa Kayinu, Me ya sa ka husata? Me ya sa kuma fuskarka ta ɓaci? Idan ka aikata nagarta, ba za a karɓe ka ba? Idan kuwa ba ka aikata nagarta ba, zunubi yana kwance a bakin ƙofa. Gare ka ne marmarinsa zai kasance, kai kuwa za ka mallake shi. Farawa 4:5–7.

Mutuwa Shida—Alfa Uku da Omega Uku

A maƙalolin da suka gabata, mun bayyana Anuhu a matsayin alamar mala’ika na farko, Lamek a matsayin alamar mala’ika na biyu, Metusela a matsayin ihun tsakar dare, da Nuhu a matsayin mala’ika na uku. Lamek na zuriyar Shitu ya mutu yana da shekara ɗari bakwai da saba’in da bakwai, shekara biyar kafin ruwan tufana, wanda a lokacinsa Metusela ya mutu. Shekara biyar bayan mutuwar Lamek, mutuwar Metusela ta biyo baya; don haka mutuwarsu alama ce ta mutuwar matar Ezekiyel, wadda mutuwar Urushalima, matar Ɗan Ragon, ta biyo bayanta bayan shekara

ɗaya da rabi (1.5).

> Ni kuma Yohanna na ga birni mai tsarki, sabuwar Urushalima, tana saukowa daga sama daga wurin Allah, an shirya ta kamar amaryar da aka yi wa ado domin mijinta. Ru'uya ta Yohanna 21:2.

Mutuwar alfa ta matar Ezekiyel da ta Lamek, waɗanda suke da alaƙa da mutuwar omega ta Urushalima da ta Metusela, sun wakilci a alamance mutuwar John Palaiologos, wadda mutuwar Constantine na goma sha ɗaya a kan ganuwar Konstantinoful ta biyo bayanta bayan shekaru biyar. Layin Lamek yana nuna shekaru biyar, tare da wani lokaci na kwanaki bakwai na ƙaurar dabbobi a ƙarshensa. Layin Roma ta Gabas yana wakiltar shekaru biyar, da kuma wani lokaci na shekaru huɗu a cikin jimillar shekarun biyar. Layin Ezekiyel yana wakiltar shekaru biyu da kuma shekara ɗaya da rabi (1.5). Layin Ezekiyel game da rushewar Urushalima da Babila ta yi ya yi daidai da rushewar Urushalima ta biyu da Roma ta yi daga shekara ta 66 har zuwa ta 70. Layin Roma na rushewar Urushalima yana samar da lokaci na shekaru huɗu da kuma lokaci na shekaru uku da rabi. Kowane ɗaya daga cikin waɗannan layuka huɗu na alama ya samar da lokuta na alama guda biyu, ba guda ɗaya ba, a cikin shaidarsu ta annabci.

Lamek, John Palaiologos da matar Ezekiyel suna wakiltar alamar matakin alfa a wani zangon lokaci da ke ƙarewa da mutuwa ta omega. Biyu daga cikin layukan nan uku suna wakiltar ƙawanya da ke ƙarewa da mutuwar takwaran kowannensu. Ɗayan kuwa yana ƙarewa da shigar dabbobi cikin jirgin. Takwaran omega yana sanya ambaliyar Nuhu a matsayi ɗaya da halakar Urushalima da rushewar ganuwar Constantinople. Dukkan alamomin omega guda uku suna wakiltar ƙarshen lokacin da ake da damar tuba a lokacin dokar Lahadi da ke gab da zuwa.

Tabbas, babu kawanya a cikin shaidar jirgin Nuhu, amma dole ne ya kasance akwai gangaren hawa domin a iya shiga jirgin. Idan aka ɗauki gangaren hawa na lodawa a matsayin abin da ke wakiltar gangaren hawa na kawanya a alamance, to dukkan shaidu uku na mutuwa suna nuna kawanya. A layin Romawa na halakar Urushalima daga shekara ta 66 zuwa ta 70, Cestius ya yi kawanya a shekara ta 66, Titus kuma ya yi kawanya ta biyu a shekara ta 70.

Shekaru Huɗu

Shekaru huɗu da suka ƙare da kawanyar Constantinople a shekara ta 1453 suna wakiltar zangon shekaru huɗu na biyu a cikin annabcin Musulunci na "watanni biyar" da ke cikin Ru'uyar Yohanna sura ta tara. Zangon shekaru huɗu na farko a cikin annabcin "watanni biyar" ya kasance daga shekara ta 1333 har zuwa ta 1337, a lokacin kawanyar Nicomedia. Wannan kawanya kuma ta wakilci cikar shekaru talatin da takwas daga ranar 27 ga Yuli, 1299. Rushewar Urushalima sau biyu, rushewar Constantinople sau ɗaya, ruwan tsufana da kawanyar Nicomedia shaidu biyar ne na yaƙin Panium daga shekara ta 200 kafin haihuwar Almasihu har zuwa shekara ta 198 kafin haihuwar Almasihu, wanda zai zama shaida ta shida, kuma akwai wasu da dama.

Ana iya daidaita rushewar Urushalima duka biyun cikin sauƙi, "layi bisa layi." Ana daidaita ambaliyar ruwa da layin Roma ta Gabas ta hanyar mutuwar alfa da ta omega da suke da su a bai ɗaya. Ana daidaita yaƙin Panium musamman da layin Ezekiyel na shekara ta 587 kafin haihuwar

Almasihu, domin kowane ɗaya daga cikin lokutan kawanya biyun yana wakiltar shekaru biyu. Ana wakiltar Panium a aya ta goma sha biyar ta Daniyel sura ta goma sha ɗaya, wadda ta gabaci aya ta goma sha shida da take wakiltar dokar Lahadi da ke dab da zuwa, kamar yadda rushewar Urushalima a shekara ta 586 kafin haihuwar Almasihu da shekara ta 70 bayan haihuwar Almasihu suka yi. Tsawon shekaru biyun da yaƙin Panium da kawanyar Sidon suka ɗauka yana kawo kowane ɗaya daga cikin waɗannan layuka cikin ɓoyayyen tarihin Daniyel sura ta goma sha ɗaya aya ta arba'in.

Wata Alama

Alamar hanya ta farko ta annabci a cikin kewaye-kewayen da aka yi wa Urushalima a lokuta biyun da aka halaka ta tana wakiltar wata alama; Cestius a shekara ta 66 da mutuwar matar Ezekiyel dukansu alamomin alfa ne. Lamek ma shi ne alamar hanya ta farko, saboda haka, bisa shaidar shaidu biyu, Lamek ma alama ne. Yawan shekarunsa 777 yana wakiltar alamar ikilisiya mai nasara wadda ta ƙunshi abubuwa uku: annabi, firist da sarki.

> Ƙari ga haka, na kuma ba su ranakun Asabar ɗina, su zama alama tsakanina da su, domin su sani cewa ni ne Ubangiji mai tsarkake su. Ezekiyel 20:12.

Shekaru 300

Anuhu, wanda shi ne na bakwai daga Adamu a zuriyar Set, ya yi tafiya tare da Allah na tsawon shekaru 300, kuma aka ɗauke shi zuwa sama. '300' alama ce ta jadawalan majagaba na shekarar 1843 guda ɗari uku, da masu wa'azi mabiyan Miller guda ɗari uku da suka yi daidai da su, da kuma rundunar Gidiyon mai mutum ɗari uku. Anuhu, da masu wa'azi mabiyan Miller, da mutanen Gidiyon ɗari uku suna wakiltar mutanen dubu ɗari da arba'in da huɗu. Samson ya ɗauki diloli 300 ya ɗaure su bibbiyu, ta haka yana nuna 150 da kuma wata alama da aka ɗaure tare wadda jimillarta ta kai ɗari uku.

> Sai Samson ya tafi ya kama diloli ɗari uku, ya ɗauki tociloli, ya haɗa su wutsiya da wutsiya, ya sa tocila ɗaya a tsakiya tsakanin wutsiyoyi biyu. Da ya kunna tocilolin kuwa, sai ya sake su a cikin hatsin da ke tsaye a gonakin Filistiyawa, ya ƙone damman hatsin da kuma hatsin da ke tsaye, tare da gonakin inabi da itatuwan zaitun. Alƙalawa 15:4, 5.

Annabce-annabce biyu na watanni biyar da suka shafi Musulunci a sura ta tara ta littafin Ru'ya ta Yohanna sun bayyana "wuta" da "wutsiyoyi" a matsayin siffofin Musulunci.

> Haka kuwa na ga dawakan a cikin wahayin, da waɗanda suke zaune a kansu, sanye da sulke na ƙirji masu launin wuta, da na shuɗin yakutu, da na kibiritu: kawunan dawakan kuwa kamar kawunan zakoki ne; daga bakunansu kuma wuta, da hayaƙi, da kibiritu suke fitowa. Waɗannan abubuwa uku ne suka kashe kashi ɗaya bisa uku na mutane, wato wuta, da hayaƙi, da kibiritu waɗanda suka fito daga bakunansu. Gama ikonsu yana cikin bakunansu, da kuma cikin wutsiyoyinsu: domin wutsiyoyinsu sun yi kama da macizai, suna kuma da kawuna, da su kuma suke cutarwa. Wahayin Yahaya 9:17–19.

Ƙarfin Musulunci yana cikin bakunansu da kuma wutsiyoyinsu.

> Kuma suna da wutsiyoyi kamar na kunamai, akwai kuma ƙari a wutsiyoyinsu; ikonsu kuwa shi ne su cutar da mutane na tsawon wata biyar. Suna kuma da wani sarki a kansu, shi ne mala'ikan ramin da ba shi da matuƙa, wanda sunansa a harshen Ibrananci Abaddon ne, amma a harshen Helenanci sunansa Apollyon. Ru'ya ta Yohanna 9:10, 11.

Ikon Musulunci na azabtarwa da kashewa yana cikin bakunansu da wutsiyoyinsu duka biyun, waɗanda ke fitowa daga bakunansu da wutsiyoyinsu.

> Saboda haka Ubangiji zai datse kai da wutsiya, reshe da kyauro, daga Isra'ila a rana ɗaya. Dattijo mai daraja shi ne kai; annabin da yake koyar da ƙarya kuwa, shi ne wutsiya. Gama shugabannin wannan jama'a suna ɓatar da su; waɗanda suke ƙarƙashin jagorancinsu kuwa ana hallaka su. Ishaya 9:14–16.

Musulunci da Isra'ila suna da alaƙa ta fuskar annabci, domin dukansu 'ya'yan Ibrahim ne, kuma a kowane reshe "kai" shi ne "dattijo mai daraja", "wutsiya" kuma ita ce "annabin da yake koyar da ƙarya." A Musulunci, Muhammadu shi ne tsohon annabin da ya koyar da ƙarya. Alƙur'ani yana wakiltar ƙaryace-ƙaryacen da ke zaburar da farar Musulunci, kuma dattijo mai daraja shi ne shugabancinsu na siyasa. Dabarun tafiyar da mulkin ƙasa (baki) ne suke jagorantar Musulunci, waɗanda ƙaryace-ƙaryacen Alƙur'ani (wutsiya) suke zaburarwa. An raba dilolin Samson ɗari uku zuwa rukunoni biyu na watanni biyar, waɗanda za su azabtar, su kuma kashe ta hanyar wuta, da hayaƙi, da kibiritu.

Wuta, Hayaƙi da Kibiritu

Wuta, hayaƙi da kibiritu suna ɗauke da siffofin annabci na mala'iku ukun. Na farko da na ƙarshe nau'o'in wuta ne. Tushen kalmar "kibiritu" yana wakiltar walƙiya ta Allahntaka. Wuta alama ce ta saƙo; hayaƙin kuwa sakamakon saƙon ne, kuma kibiritun yana nuna cewa saƙon na addini ne. Duk ukun jabun saƙon gaskiya na mala'iku ukun Ru'ya ta Yohanna sura ta goma sha huɗu ne. Ana wakiltar sulken ƙirjin ƙarfe da wuta, yasinta da kibiritu. Shi jabu ne na ƙyallen ƙirjin babban firist. Ƙyallen ƙirjin babban firist yana wakiltar mutane dubu ɗari da arba'in da huɗu a matsayin jauharai goma sha biyu na 'yan Adam waɗanda aka haɗa su da Allahntaka, wadda Urim da Thummim suke wakilta. Yasinta ta zamanin dā tana da launin shuɗi mai duhun baƙi, ko shunayya mai duhu. Yasintar sulken ƙirjin Musulunci ta yi daidai da hayaƙin da yake fitowa daga bakuna (gwamnati) da wutsiyoyi (ikilisiya) na Musulunci.

Ɗaukar Anuhu zuwa sama bayan ya yi shekaru 300 yana tafiya tare da Allah tana danganta adadin 300 da saƙon mala'ika na farko wanda ya zo a shekara ta 1798. An ba wa wannan saƙon mala'ika na farko ƙarfi a ranar 11 ga Agusta, 1840, ta wurin cikar annabcin watanni biyar da ke a Ru'ya ta Yohanna sura ta tara. An haɗa zangunan watanni biyar guda biyu da ke cikin wannan sura da juna, layi bisa layi. Sai kwanan nan aka fahimci cewa watanni biyar na aya ta biyar da na aya ta goma zanguna biyu ne mabambanta, kowannensu na shekaru ɗari da hamsin. Sa'ad da aka gane wannan gaskiya, Samson ya ɗaure dilolin da juna a rukuni ɗari da hamsin, kowannensu na diloli biyu.

A cikin tarihin annabci na Samson, (wanda sunansa ke nufin "rana"), "hayakin" da ya fito daga ramin a lokacin mabuɗin da yaƙin Nineba ke wakilta ya rufe rana da duhu. Mabiyan Miller sun

gane daidai cewa rufe rana da hayakin ramin Musulunci ya yi shi ne lulluɓe bisharar Almasihu, wadda rana (Samson) take wakilta. Akwai kuma wasu alaƙoƙi da dama tsakanin shaidar Samson da Musuluncin da ke cikin surori na tara zuwa na goma sha ɗaya na Ru'uya ta Yohanna.

Lamba uku tana bayyana a tarihin Samson ta wurin kwanaki uku da ya kamata baƙin bikin aure su warware kacici-kacicin. Samson ya yi huldɗa da mata uku: matarsa ta Timna, karuwar da Delila. Ruhun Ubangiji ya sauko a kan Samson sau uku: lokacin da ya gamu da zaki, a Ashkelon da kuma a Lehi. Samson ya ba Delila amsoshi uku na ƙarya kafin ya gaya mata gaskiya. Lamba uku tana wakiltar Allahntaka, tare da allahntakar jabu ta dodon, dabbar da annabin ƙarya, da kuma tsarin sassa uku na ikilisiyar mai nasara.

Talatin lambar firist ce, kuma an kawo abokai talatin wurin liyafar auren Samson. Sa'an nan Samson ya yi fare cewa zai ba baƙin zanen lilin talatin da tufafi talatin idan suka iya warware ka-cici-ka-cicin. Da aka tona asirin ka-cici-ka-cicinsa ta hanyar cin amana, Samson ya kashe maza talatin na Ashkelon domin ya biya faren. Adadin talatin shi ne zakkar annabci ta 300, kuma, daidai da tafiyar Enoch tare da Allah na tsawon shekaru ɗari uku, diloli ɗari uku da Samson ya kama ya ɗaure tare biyu-biyu a rukuni ɗari da hamsin suna da alaƙa da annabce-annabce biyu na watanni biyar a Ru'ya ta Yohanna sura ta tara, waɗanda aka haɗa tare ta hanyar tsarin layi bisa layi. Adadin ɗari uku shi ne zakkar annabci ta dubu uku, kuma dubu uku yana wakiltar ragowar jama'a, ko ragowar masu adalci ne kamar yadda waɗanda suka tuba a Fentikos suke wakilta, ko kuma ragowar marasa adalci ne kamar yadda waɗanda Lawiyawa suka kashe a lokacin tawayen maraƙin zinariya suke wakilta.

Tawayen da ya shafi maraƙin zinariya da kuma waɗanda suka tuba a ranar Fentikos duka suna daidaituwa ta fuskar annabci a lokacin dokar Lahadi da ke gab da zuwa. Ragowa guda ɗaya yana wakiltar ragowa daga cikin mutanen alkawarin Allah da kuma ragowa daga cikin waɗanda ba sa cikin garken mutanen alkawarin Allah. Ambaton dubu uku na farko a cikin shaidar Samson yana nufin Yahudawan da suka kama Samson don su kwantar wa Filistiyawa hankali, na biyun kuma yana nufin Filistiyawa. Hukunci yana farawa daga gidan Allah, daga nan kuma ya shafi ma'aikatan sa'a ta goma sha ɗaya waɗanda har yanzu suke cikin Babila. Shaidar Samson tana tabbatar da alamar dubu uku a matsayin ragowa, haka kuma tana tabbatar da jerin matakan gudanar da hukunci. Enok ya yi tafiya tare da Allah har tsawon shekara ɗari uku, ta haka yana wakiltar ragowar mutanen alkawarin Allah waɗanda ba sa ɗanɗana mutuwa. Wannan ragowa shi ne dubu ɗari da arba'in da huɗu waɗanda a babi na bakwai na littafin Ru'uya aka nuna bambancinsu da babban taron.

Kashi ɗaya cikin goma na 300 shi ne 30, wanda shi ne alamar firist, kuma ƙari ga haka, lamba uku, a matsayinta na kashi ɗaya cikin goma na talatin, tana wakiltar allantaka, da kuma allantakar bogi ta dodon, da dabbar, da annabin ƙarya. Uku kuma tana wakiltar rabuwar ikilisiyar da ta yi nasara zuwa sassa uku, wadda Sarki Dauda wanda ya fara mulki sa'ad da yake ɗan shekara talatin, da firist Yusufu wanda ya fara hidima sa'ad da yake ɗan shekara talatin, da kuma annabi kuma firist Ezekiyel wanda ya fara hidimarsa ta shekara ashirin da biyu a shekara ta talatin ta zagayen yubili na goma sha bakwai suke wakilta. A matsayinsa na firist, zai kasance ɗan shekara talatin.

Kowane ɗaya daga cikin abubuwa uku na alama da aka wakilta a matsayin annabi, firist da sarki yana karɓar hatimin Allah na Asabar ta rana ta bakwai a alamar kan hanya da ke nuna farkon ƙawanyar. Shaidu biyu na mutuwa, tare da shaida ta mataki na biyu ta halakar Urushalima a shekara ta 66, suna samar da shaidu uku da ke nuna cewa alamar kan hanya ta ƙawanyar ‘alama’ ce.

Alamar Hanya ta Sauyi

Sa’ad da aka fara kawanya, sai a sa wa ikilisiyar Allah mai ɓangarori uku wadda ta yi nasara hatimi, kamar yadda Lamek yake wakiltarta. Mutuwar matar Ezekiyel tana nuna cewa a daidai wannan alamar hanya ne aka bar mutanen alkawari na dā gaba ɗaya a baya. Wannan alamar hanya tana nuna sauyi daga Lawodikiya zuwa Filadelfiya, wanda kuma aka kwatanta shi da sauyin ikilisiyar da ke gwagwarmaya zuwa ikilisiyar da ta yi nasara, ta haka ta zama ikilisiya ta takwas wadda take daga cikin bakwai ɗin. Wannan alamar hanya a tarihin mabiya Miller na mala’ika na uku, wanda ya gudana daga 22 ga Oktoba, 1844, har zuwa tawayen shekarar 1863, ta wakilci zangon shekarar 1856, lokacin da James da Ellen White dukansu suka fara bayyana ƙungiyar a matsayin ta Lawodikiya. A shekarar 1856, ƙungiyar mabiya Miller ta Filadelfiya ta sauya zuwa ƙungiyar mabiya Miller ta Lawodikiya. Shekaru bakwai bayan haka, ƙungiyar mabiya Miller ta Lawodikiya ta ƙare yayin da ƙungiyar ta zama ikilisiyar Adventist ta Ranar Bakwai ta Lawodikiya.

Shekarar 313 kuma tana zama misalin waccan alamar hanya, lokacin da ikilisiyar Smyrna ta ƙare, ikilisiyar Pergamus kuma ta fara. Idan aka haɗa su, sauyin da ya faru a shekara ta 1856 daga Philadelphia mai adalci zuwa Laodicea marar adalci ya yi daidai da sauyin da ya faru daga Smyrna mai adalci zuwa Pergamus marar adalci a shekara ta 313, kuma lokacin da sauyin ya faru yana bayyana alamar hanyar a matsayin alama. Kawanyar tana farawa da alama, bisa ga shaidu da dama. Lokacin da ake sanya hatimi a kan ƙungiyar mala’ika na uku, wadda ta ƙunshi mutane dubu ɗari da arba’in da huɗu, a lokacin mutuwar Lamech, ana sanya musu hatimi kuma suna kasancewa cikin cikakkiyar haɗin kai yayin da ake ɗaga su a matsayin tuta, domin alamar hanya ta farko a tsarin annabci na kawanyar alama ce.

Mutuwar John Palaiologos tana nuna alamar hanya ta Musulunci, lokacin da aka tilasta wa Roma ta Gabas zama ƙarƙashin ikon Musulunci. Kewayewar Urushalima da rushewarta suna ba da shaidu biyu na Babila da Roma. Wa’adin Ezekiyel na shekara ɗaya da rabi yana wakiltar mutanen Lawudikiya waɗanda suka ƙi gani da jin saƙon gargaɗin cewa za a kai su zaman bauta a ƙarƙashin sarkin arewa. Alamar Cestius tana wakiltar mutanen Filadelfiya waɗanda suke tsira daga sarkin arewa. Waɗannan alamu biyu suna magana ne game da saƙon annabci na ciki, kamar yadda lambar Lamek ta 777 take yi. Layi bisa layi, ana kai rukuni ɗaya zaman bauta a lokacin kewayewar, yayin da ɗayan rukunin ke tsira daga hannun sarkin arewa.

Mutuwar John Palaiologos tana wakiltar saƙon annabci na waje ta hanyar bayyana rawar da Musulunci yake takawa a alamar hanyar da ake yi wa waɗanda Lamek yake wakilta hatimi. Waɗanda suka tsere da waɗanda aka kama a lokacin kawanyar Urushalima da halakarta suna jaddada cewa a alamar hanya ta alfa ta lokacin annabci na kawanyar ne hali yake bayyana. Lamek biyun ne suke wakiltar waɗannan rukunoni biyu. Ɗaya daga cikin rukunonin yana yi wa Nashville

gargadi, dayan rukunin kuwa ya ki.

> Ubangiji kuwa ya ce masa, Saboda haka duk wanda ya kashe Kayinu, za a dauki fansa a kansa ninki bakwai. Ubangiji kuwa ya sa wa Kayinu alama, don kada wani da ya same shi ya kashe shi. Farawa 4:15.

Alamar Tawaye

Kayinu ya karbi alamar tawayensa. An fahimci alamar tawayensa a matsayin gargadi ga 'yan Adam cewa idan suka kashe Kayinu, za su fuskanci hukuncin Allah mai ninki bakwai. Ta wata fuska, ana iya fahimtar alamar a matsayin kariyar da Allah ya tanada wa Kayinu, amma ta fuskar annabci, tana daidai da alamar tawaye mai dauke da gargadi da ke cikin littafi na karshe na Littafi Mai Tsarki. Alamar tawayen Kayinu a littafin alfa, wato Farawa, ta kasance misalin annabci na alamar dabbar a littafin omega, wato Ru'ya ta Yohanna. Gargadin da ke kunshe a alamar Kayinu shi ne cewa duk wadanda suka nuna hali irin na Kayinu, su ma Allah zai ki su, ya kuma hukunta su. Alamar da ke kan Kayinu tana daidai da alamar dabbar, kuma gargadin yana jaddada umarnin kada a yi koyi da tawayen Kayinu na kashe dan'uwansa, tawayen da aka nuna a Ru'ya ta Yohanna a matsayin surar dabbar. Yin koyi da abin da Kayinu ya yi shi ne samar da surar Kayinu. An ba Kayinu hukuncin zartarwa mai ninki bakwai, kuma a tsara ta shida daga Kayinu, Lamek ya gane cewa ya maimaita zunubin mahaifinsa, amma hukuncinsa zai kasance sau saba'in sau bakwai.

> Kuma Lamek ya ce wa matansa, Ada da Zilla, Ku ji muryata; ya ku matan Lamek, ku kasa kunne ga maganata: gama na kashe wani mutum saboda ya raunata ni, da wani saurayi saboda ya ji mini ciwo. Idan za a dauki fansar Kayinu ninki bakwai, hakika, za a dauki ta Lamek ninki saba'in da bakwai. Farawa 4:23, 24.

Ayar da ta gabata ita ce ta farko cikin lokuta uku kadai da aka bayyana lambobi a Kalmar Allah ta hanyar ninkawa. Karo na karshe kuwa kamar na farko ne.

> Sai Bitrus ya zo wurinsa, ya ce, Ya Ubangiji, sau nawa dan'uwana zai yi mini laifi, ni kuma in gafarta masa? Har sau bakwai? Yesu ya ce masa, Ba na ce maka, Har sau bakwai ba: sai dai, Har sau saba'in ninki bakwai. Matiyu 18:21, 22.

Saba'in sau bakwai daidai yake da dari hudu da casa'in, kuma a tarihi mai tsarki akwai zanguna uku na shekaru dari hudu da casa'in kowannensu, kuma kowane zango yana wakiltar wani lokacin gwaji. Akwai shekaru dari hudu da casa'in da aka nuna domin wuri mai tsarki, domin sarakuna, da kuma domin runduna. Zangon sarakuna ya fara ne da shafe Shawulu da mai a shekara ta 1097 kafin haihuwar Almasihu, ya kuma ci gaba har zuwa karawanya ta farko da Nebukadnezzar ya yi, lokacin da aka kama Daniyel aka kai shi bauta a shekara ta 607 kafin haihuwar Almasihu.

Shekaru dari hudu da casa'in na lokacin gwaji da aka ware wa wuri mai tsarki sun fara ne da kebe haikalin Sulemanu a shekara ta 1006 kafin haihuwar Almasihu, suka ci gaba har zuwa kebe haikalin da aka gina bayan zaman talala a shekara ta 516 kafin haihuwar Almasihu. Ga rundunar kuwa, shekaru dari hudu da casa'in din sun kasance daga shekara ta 457 kafin haihuwar Almasihu har zuwa shekara ta 34 bayan haihuwar Almasihu.

Farawa daga saƙon Kayinu na gargaɗi game da hukunci mai ninki bakwai da kuma alamarsa, har zuwa na Lamek mai ninki bakwai sau saba'in, yana wakiltar wa'adin gwaji na alama na shekaru ɗari huɗu da casa'in. Tawayen da alamar Kayinu take wakilta ana nuna shi yana ci gaba da tsananta, daidai da dalilin da ya sa Allah ya aiko da ambaliyar ruwa.

> Allah kuwa ya ga cewa muguntar ɗan Adam ta yi yawa a duniya, kuma kowane tunanin da zuciyarsa take ƙullawa mugunta ne kaɗai kullayaumin. Ubangiji kuwa ya yi nadamar yin ɗan Adam a duniya, ya kuma yi baƙin ciki a zuciyarsa. Ubangiji kuwa ya ce, Zan shafe ɗan Adam da na halitta daga fuskar duniya; ɗan Adam, da dabbobi, da abubuwa masu rarrafe, da tsuntsayen sararin sama; gama na yi nadamar yin su. Farawa 6:5–7.

Ana gabatar da Lamek na tsara ta shida a zuriyar Kayinu a matsayin wani rukunin ’yan tawaye da aka yi wa alama, saɓanin Lamek na zuriyar Set. Shaidun Lamek biyun suna nuna ƙarewar lokacin gwaji: ɗaya ta hanyar furucin 490, ɗayar kuma ta hanyar mutuwarsa. Dukansu suna ɗauke da alamomin lambobi masu alaƙa kai tsaye da tsarin sassa uku na ikilisiya mai nasara. Lamek na zuriyar Kayinu ya yi daidai da lokuta uku na shekaru 490 kowannensu, waɗanda suka shafi sarakuna, wuri mai tsarki da runduna, Lamek na zuriyar Set kuwa yana ɗauke da hatimin bakwai ga annabi, firist da sarki. Lamek na zuriyar Set shi ne na biyu daga cikin mala’iku uku na Ru’uya ta Yohanna goma sha huɗu, Lamek na zuriyar Kayinu kuwa shi ne mala’ika na uku wanda yake gabatar da gargaɗi game da dabbar, da siffarta, da alamar, da lambar sunanta. Ru’uya ta Yohanna goma sha huɗu, ayoyi na 9/11 suna nuna waɗanda suke karɓar la’anar Kayinu.

> Sai mala'ika na uku ya bi su, yana cewa da babbar murya, Idan wani mutum ya yi wa dabbar da surarta sujada, ya kuma karɓi alamarta a goshinsa, ko a hannunsa, shi ma zai sha ruwan inabin fushin Allah, wanda aka zuba tsantsa a cikin ƙoƙon hasalarsa; kuma za a azabtar da shi da wuta da kibiritu a gaban mala'iku masu tsarki, kuma a gaban Ɗan Ragon: Hayaƙin azabarsu kuma yana tashi har abada abadin: kuma ba su da hutawa da rana ko da dare, su waɗanda suke yi wa dabbar da surarta sujada, da duk wanda yake karɓar alamar sunanta. Ru'ya ta Yohanna 14:9–11.

Ru’uyar da aka yi wa Yohanna 15:2 ta bayyana waɗanda Lamek na zuriyar Set yake wakilta:

> Kuma na ga wani abu kamar tekun gilashi wanda aka gauraya da wuta: na kuma ga waɗanda suka yi nasara a kan dabbar, da a kan siffarta, da a kan alamarta, da a kan lambar sunanta, suna tsaye a kan tekun gilashin, suna riƙe da garayun Allah. Wahayin Yahaya 15:2.

Lamek na zuriyar Shitu yana nuna alamar rufaffiyar ƙofa ta wurin mutuwarsa. Lamek na zuriyar Kayinu yana nuna alamar rufaffiyar ƙofar lokacin gwaji na shekaru ɗari huɗu da casa’in. Ya kamata a ɗauki alamar Kayinu a matsayin gargaɗi game da wani hali da ya bayyana manyan siffofi uku na annabci. Ya ƙi shiga cikin bautar Allah bisa ga umarnin Allah; ya nuna tsananin fushi na hassada, ya kuma kashe ƙaninsa, na uku kuma, ya ƙi tuba.

Kayinu ya karya dokokin da ke kan allo na farko na Dokoki Goma, wanda ke bayyana dangantakar ɗan Adam da Allah, yayin da allo na biyu ke bayyana dangantakar ɗan Adam da ɗan Adam. Alamar tawayensa ta nuna shi a matsayin marar bin doka, wanda bai tuba ba. Kayinu da Lamek suna nuna rufewar ƙofa ta mala’ika na uku a lokacin dokar Lahadi da za ta zo ba da jimawa ba.

Anuhu, Metusela, Lamek da Nuhu suna wakiltar tarihin da yake farawa da zuwan mala'ika na farko, wanda Anuhu yake wakilta, da zuwan Lamek a matsayin mala'ika na biyu, da zuwan Metusela a matsayin kukan tsakar dare da ke ba wa saƙon mala'ika na biyu na Lamek iko, sa'an nan Nuhu, a matsayin mala'ika na uku, yana nuna rufewar ƙofa a lokacin Ruwan Tsufana.

Lamek ya mutu shekaru biyar kafin Ruwan Tsufana, kuma hakan yana nuna waɗancan shekaru biyar na alama kafin a rufe ƙofa a lokacin dokar ranar Lahadi da za ta zo nan ba da jimawa ba. A lokacin mutuwar Lamek sa'ad da yake da shekara 777 ne ake kammala yi wa ikilisiya mai nasara hatimi. Sannan, kwanaki bakwai kafin a rufe ƙofar jirgin ta hanyar mu'ujiza, dabbobi suka fara shiga jirgin.

Ranar da Metusela ya mutu ita ce rana ta farko cikin waɗannan kwanaki bakwai. Gargaɗi na ƙarshe kafin a rufe ƙofar shi ne saƙo mai ɓangarori biyu wanda ya ƙunshi nuna dabbobi a zahiri tare da cikar wani annabci da aka yi ta shelantawa a duk tsawon rayuwar mutumin da ya fi kowa tsawon rai a cikin dukan waɗanda suka taɓa mutuwa. Wannan annabcin yana ƙunshe cikin sunan Metusela, wanda ke nufin 'sa'ad da ya mutu, zai zo.'

Dole ne, bisa ga larurar annabci, saƙon gargaɗi na ƙarshe ga 'yan Adam ya kasance saƙo mai ɓangarori biyu, kamar yadda kwanaki bakwai na ƙaurar dabbobi suka wakilta, waɗanda suka fara da mutuwar Metusela a cikar annabcin Enok da aka yi shelarsa ta wurin sunan ɗansa. Kwanaki bakwai na ƙaurar dabbobi suna nuna cewa saƙon mai ɓangarori biyu na mutuwar Metusela da dabbobin da suke ƙaura shi ne saƙon sanya hatimi na mala'ika na uku. Yesu koyaushe yana bayyana ƙarshen ta wurin misalin farkon, kuma a cikin Ru'ya ta Yohanna, murya ta biyu ta aya ta huɗu tana haɗuwa da mala'ika na uku na Ru'ya ta Yohanna sura ta goma sha takwas, kamar yadda ihun tsakar dare ya haɗu da saƙon mala'ika na biyu. A koyaushe ana gabatar da saƙon gargaɗi na ƙarshe a matsayin saƙo na ciki da na waje, kamar yadda dangantakar annabci da ke tsakanin ikilisiyoyi da hatimai a cikin littafin Ru'ya ta Yohanna take wakilta. Saƙon gargaɗi na ƙarshe a Daniyel sura ta goma sha ɗaya shi ne saƙon arewa da gabas. Metusela da dabbobin da suke ƙaura su ne saƙon gargaɗi na ƙarshe mai ɓangarori biyu a zamanin Nuhu.

Mutuwar Lamek, wadda take ɗauke da alamar 777, ta yi daidai da farkon ƙawanya, lokacin da matar Ezekiyel ta mutu. A nan ne ake sa wa masu aminci hatimi, waɗanda zuriyar Shitu take wakilta, kuma a nan ne kuma waɗanda zuriyar Kayinu take wakilta suke karɓar alamar. Enok shi ne na bakwai daga Adamu, kuma yana wakiltar alamar hanya ta alfa a wani zangon lokaci da yake ƙarewa da tsarar ƙarshe da kuma ta farko, waɗanda duka biyun lamba takwas take wakilta. Lamek biyun duk suna nuna ƙarshen lokacin gwaji, kuma mutuwar Lamek tana wakiltar rufaffiyar ƙofar lokacin gwaji a farkon ƙawanya.

Anuhu shi ne alfa na tarihin annabci, kuma bisa larurar annabci, dole ne ya nuna wani omega na tarihin annabci. Rayuka takwas waɗanda suka tafi daga tsohuwar duniya zuwa sabuwar duniya ba tare da ɗanɗana mutuwa ba su ne suke wakiltar wannan omega. Anuhu da rayuka takwas ɗin ba su ga mutuwa ba kafin su isa sabuwar ƙasa. Tsohuwar duniya ta ƙare a cikin kwanaki bakwai na ƙaurar dabbobi, sabuwar duniya kuwa ta fara da kwanaki bakwai marasa ruwan sama. Sa'an nan, tun daga rana ta 17, aka yi ta ruwan sama kawai har tsawon watanni biyar, har Allah ya dakatar da

ruwan saman a ƙarshen watanni biyar ɗin, a rana ta goma sha bakwai.

Watanni Biyar

Akwai shaidu biyu game da watanni biyar a Ru'uya ta Yohanna sura ta tara, kuma akwai annabce-annabcen lokaci guda uku mabambanta a cikin surar. An bayyana watanni biyar na farko a aya ta biyar; watanni biyar na biyu suna a aya ta goma, kuma shekaru ɗari uku da casa'in da ɗaya da kwanaki goma sha biyar suna a aya ta goma sha biyar. Ayoyi 5, 10 da 15 suna nuna annabcin lokaci da ya shafi Musulunci, tare da shaidu biyu na watanni biyar a farkon lokacin annabcin. Ayoyi 5 da 10 dukansu suna nuna tsawon lokaci na watanni biyar, don haka, layi bisa layi, aya ta biyar da aya ta goma sun haɗu su zama goma sha biyar. Saboda haka, watanni biyar na farko su ne 15, kuma an bayyana shekaru ɗari uku da casa'in da ɗaya da kwanaki goma sha biyar a aya ta 15. Jeri da tsarin ayoyi 5, 10 da 15 suna nuna goma sha biyar guda biyu, kuma a cikin ayoyi biyu na farko waɗanda idan aka haɗa su suke ba da goma sha biyar, akwai annabce-annabcen lokaci guda biyu, kowannensu na shekaru ɗari da hamsin.

Aya ta goma sha biyar ta bayyana annabcin lokaci na shekaru ɗari uku da casa'in da ɗaya da kwanaki goma sha biyar. Kristi ya saƙa adadin goma sha biyar cikin ayoyi uku, kuma ta wurin amfani da lokacin annabci da aka bayyana a cikin waɗannan ayoyin su kansu, ya bambanta adadin 15 wanda haɗa aya ta biyar da ta goma ke wakilta, domin a samar da ninki biyu na goma sha biyar sa'ad da aka daidaita shi da aya ta goma sha biyar. Sa'an nan Kristi ya kammala dukan annabce-annabce ukun da suke da alaƙa da juna da kwanaki goma sha biyar.

Mabuɗin fahimtar surar shi ne yaƙin Nineba a shekara ta 627, sannan bayan shekaru biyar, a shekara ta 632, mutuwar Mohammed ta biyo baya, wadda ta fara annabcin farko na watanni biyar. Shekaru goma bayan mutuwar Mohammed, an hallaka rundunonin Farisa, daidai da hasashen Mohammed cewa za a kayar da manyan daulolin biyu, Farisa da Roma. Saboda haka, sura ta tara ta Ru'ya ta Yohanna ta fara jerin abubuwan tarihi daga yaƙin Nineba tsakanin Farisa da Roma. Sai bayan shekaru biyar Mohammed ya mutu, ta haka aka fara shekaru ɗari da hamsin da aka ambata a aya ta biyar. Bayan shekaru goma, an kayar da Farisa a yaƙin Nahavand a shekara ta 642. Musulunci ya kira yaƙin Nahavand "nasarar nasarori." Shekaru goma sha biyar na farko na sura ta tara ta Ru'ya ta Yohanna suna wakiltar wani zango na shekaru biyar da shekaru goma suka biyo baya. Annabcin lokaci na ƙarshe ya kai ƙarshensa a ranar 11 ga Agusta, 1840. Kwanaki goma kafin wannan abu ya faru, Josiah Litch ya wallafa hasashensa da ya sabunta game da ƙarewar rinjayen Daular Usmaniyya. Kwanaki goma sha biyar na ƙarshe na Musulunci a sura ta tara ta Ru'ya ta Yohanna sun kasu, ta wurin aikin Josiah Litch, zuwa kwanaki biyar da kwanaki goma suka biyo baya, gama Yesu koyaushe yana bayyana ƙarshen ta wurin farkon.

Za mu ci gaba da tattauna waɗannan batutuwa a talifi na gaba.